

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Hokkanen, T. (2023) Tieto arvona? Tietoasiantuntija 5, 25.

Tieto arvona?

Arvomme ohjaavat elämäämme ja tekemisiämme. On tärkeää tiedostaa omat arvonsa, ovat ne sitten yksilön, perheen tai esimerkiksi organisaation tasolla. Arvojen muodostuminen, niiden muodostaminen ja näistä seuraava keskustelu ovat kuitenkin erityisen monimutkaisia prosesseja.

TEKSTI: TERO HOKKANEN

Meiltä voi jäädä helposti tiedostamatta, mitä kaikkea tietoa ja kokemusta käytämme omien arvojemme määrittelyyn. Entä mitä tietoa sisällytämme arvonmäärittämisprosessiimme? Nämä kysymykset asettavat tiedon arvoksi itsessään, ennen kuin kattavalla tavalla pystymme määrittämään arvojamme. Tarvitsimme siis lisää tietoa siitä, kuinka ympäröivä kulttuuri, valtio tai perhe, joihin olemme syntyneet, määrittävät arvojemme muodostumista, josta emme kuitenkaan ole tietoisia. Näiden asioiden tunnistaminen onkin elämänmittainen tehtävä ja vaatii jatkuvaa harjoittelua niiden tiedostamisessa.

Kun pystymme arvioimaan laajemmin sitä tietoa, mikä sisältyy arvojenmuodostusprosessiimme, pystymme jalostamaan omia arvojamme yhä pidemmälle. Ja tarvittaessa myös muuttamaan omaa suhtautumistamme asioihin, kun uutta tietoa ilmenee ja kattavampaa arviointia on mahdollista tehdä.

Aivojen suorittava systeemi vs. refleктоiva systeemi

Tiedon lisäksi omaa arvojenmuodostusprosessia voi rajoittaa se ympäristö, jossa tällä hetkellä elämme. Immordino-Yang ja muut (2012) havaitsivat tutkimuksissaan, että kiireinen ja suorittava elämäntilanne voi hankaloittaa muun muassa moraalisen arviointikykyämme rakentumista. Tämä johtuu aivojen rakenteesta, jossa niin sanottu refleктоiva ominaisuus ei kykene toimimaan yhtä aikaa suorittavan ominaisuuden kanssa.

Kun pystymme arvioimaan laajemmin sitä tietoa, mikä sisältyy arvojenmuodostusprosessiimme, pystymme jalostamaan omia arvojamme yhä pidemmälle.

Kun kilpailullisessa maailmassa keskitymme pakonomaisesti suoritteisiin, jää refleктоinti automaattisesti vähemmälle.

Kun kilpailullisessa maailmassa keskitymme pakonomaisesti suoritteisiin, jää refleктоinti automaattisesti vähemmälle. Tällöin kasvaa riski, että moraalinen kehityksemme hankaloituu. Siten se mitä pidämme elämässä tärkeänä, jää rajalliseksi suhteessa siihen mitä se voisi olla, jos antaisimme sille mahdollisuuden kehittyä. Nämä pohdinnat eivät ota kantaa kenenkään arvoihin, vaan tarkoituksena on nostaa näitä kysymyksiä ihmisten tietoisuuteen toivoen, että yksilöinä ja lopulta ihmiskuntana voisimme paremmin hahmottaa niitä asioita, jotka ovat elämässä arvokkaita. Olen törmännyt kiperiin kysymyksiin omista arvopohdintoistani, ja tämä teksti syntyi osaksi niiden innoittamana. Olen huomannut, että lisätieto voi kyllä lisätä tuskaa, mutta tiedon avulla syntyvä parempi ymmärrys lieventää sitä.

Kehotan siis tutkimaan ja hahmottamaan paremmin sitä tietoa, mikä menee arvojenmuodostusprosessiinne! Tämä luonnollisesti kasvattaa myös mahdollisuutta laadukkaammille ja hedelmällisemmille arvokeskusteluille. ■

MMM Tero Hokkanen työskentelee Laurea-ammattikorkeakoulussa projektiasiantuntijana kiertotalouden kehittämisen parissa ja edistää systeemijattelun työkalujen hyödyntämistä Systems Change Finland - Systeminen muutos Suomi ry:ssä.

LÄHTEET

Immordino-Yang, Mary Helen & Joanna A. Christodoulou & Vanessa Singh 2012. Rest Is Not Idleness: Implications of the Brain's Default Mode for Human Development and Education. *Perspectives on Psychological Science* 7(4), 352–364.

Kuva: Annika Junnaraho